

clarum est; non tamen possunt intercedere inter intrinsecam infusionem gratiæ habitualis et remissionem peccati, ut ex D. Thoma in alio loco paulo antea retuli. Et probatur, tum quia eadem dispositio est ad gratiam et remissionem peccati; tum quia ex infusione gratiæ habitualis immediate et connaturaliter sequitur expulsio peccati, ad quam sufficit ipsa gratia, supposita priori dispositione. Et ideo gratia et peccatum comparantur ut terminus a quo et ad quem, inter quos est immediatus transitus; non est ergo necessarium alium ordinem confingere.

17. *Quarta comparatio, inter fidem et spem, cæterosque habitus gratiæ.* — *Duo modi.* — Quarta comparatio potest esse inter ipsos habitus gratiæ, quæ fere a Theologis omittitur, quia in re non habet difficultatem. Nam imprimis, si comparemus fidem et spem ad reliquos habitus justitiae, duobus modis possunt dici priores natura illis. Primo, secundum prioritatem quam vocant secundum subsistendi consequentiam, quia fides et spes possunt esse et fieri sine aliis habitibus, alii vero non sine ipsis, et ita habent reliqui aliquam dependentiam a fide et spe, quam istæ ab eis non habent, quæ sufficit ad prioritatem naturæ illorum duorum habituum respectu gratiæ et charitatis, saltem in esse habitum informium, seu quoad esse substantiale illorum. Et secundum hanc ultimam considerationem etiam fides est prior natura spe, ut per se notum est. Alius modus prioritatis est secundum causalitatem, quia fides cooperatur ad inductionem spei, et ultraque ad introductionem charitatis. Nam, licet hic ordo precipue consideretur in actibus, tamen, quia illi actus ex natura sua postulant fieri ab habitibus, etiam in habitus redundat, et ideo, licet hic ordo causalitatis maxime cernatur, quando illi ac-

tus tempore præcedunt, et postea in ipso instanti justificationis ad introductionem aliorum habituum cooperantur, nihilominus etiam quando simul infunduntur, manet in eis fundamentum illius prioritatis, ut supra etiam attigi, et est valde probabile propter rationem dictam.

18. *Gratia cum aliis a fide et spe comparatur.* — De cæteris autem donis et virtutibus quæ simul cum gratia et non aliter infunduntur, dicendum est gratiam prius natura infundi, et primam veluti proprietatem ejus esse charitatem ad quam cætera consequuntur, inter quæ nullus peculiaris ordo naturæ intercedit. Piores partes satis patent ex supra dictis de his habitibus; ultima vero facile persuadetur, quia nulla ratio causæ aut ordinis naturæ inter cæteros habitus intercedit. Non negamus tamen inter hos habitus esse ordinem perfectionis, qui etiam ordo naturæ dici solet, sed nunc non consideratur, quia non pertinet ad ordinem causalitatis et dependentiæ, vel presuppositionis in executione seu in esse existentiæ, de quo tractamus. Dices: cur ergo charitas dicitur esse prior virtutibus moralibus vel donis? solum enim in perfectione illa excedit. Respondeo non dici priorrem natura formaliter, ac præcise, ratione majoris perfectionis, sed quia ratione objecti sui de se est causa ordinans et movens omnes alios habitus gratiæ ad suum finem, et ita omnes aliae virtutes ex natura sua supponunt illum ordinem ad ultimum finem quem charitas præbet. Et haec de hujusmodi comparatione sufficere videntur. Nam alia quæstio quæ hic solet moveri, an in ipsa infusione gratiæ prius sit Deum amare hominem quam illi gratiam infundere, sufficienter disputata est supra, l. 7, tractando de effectu formalis gratiæ sanctificantis.

INDEX CAPITUM LIBRI NONI

DE AUGMENTO AC PERFECTIONE JUSTITIÆ, SEU GRATIÆ, EJUSQUE CERTITUDINE.

-
- CAP. I. *Utrum gratia in sanctis hominibus per bona eorum opera in hac vita augeri possit, et consequenter an in diversis personis eodem tempore, vel in eadem pro diversis temporibus, gratia possit esse inæqualis.*
- CAP. II. *Utrum hoc justitiæ augmentum per intensionem habituum fiat, et consequenter quomodo fiat?*
- CAP. III. *Utrum gratia viæ per omnia et singula bona opera justorum augeatur?*
- CAP. IV. *Utrum, quoties augetur gratia per actus meritorios, charitas et cæteræ virtutes infusæ simul augeantur?*
- CAP. V. *Utrum gratia viatoris possit semper augeri, vel in hoc aliquem terminum habeat?*
- CAP. VI. *Utrum justi in hac vita possint semper in gratia crescere, et intra quem terminum?*
- CAP. VII. *Utrum in hominibus lapsis et viatoribus possit gratia ita crescere, ut solum etiam peccati omnino extinguat?*
- CAP. VIII. *Utrum homo possit in tota vita non peccare venialiter per gratiam, quæ secundum ordinariam legem a Deo statutam hominibus communicatur?*
- CAP. IX. *Utrum justi in hac vita ad eam justitiæ perfectionem, qua de sua justitia certi certitudine fidei reddantur, pervenire possint?*
- CAP. X. *An possint justi esse certi, saltem certitudine Theologica, sive haec sit naturalis, sive supernaturalis?*
- CAP. XI. *An ex perfectione viæ ac operum justitiæ possit interdum justus esse moraliter certus de sua gratia, et in quo gradu?*
- CAP. XII. *Utrum homo fidelis possit vel teneatur certa fide credere se veram fidem ac spem habere?*

DE AUGMENTO AC PERFECTIONE
JUSTITIAE SEU GRATIAE

EJUSQUE CERTITUDINE.

1. De duobus ad salutem post primam gratiam necessariis agendum.—Primum.—Secundum.—De primo in hoc opere agendum.—Post primam justificationem, duo supersunt homini ad salutem necessaria, quae ad perfectam justitiae cognitionem et hujus materiae complementum tractare oportet. Unum est, ut homo justificatus de virtute in virtutem tendat, suaque membra arma justitiae in sanctificationem per observationem mandatorum præbeat, atque in ipsa justitia per Christi gratiam accepta crescere, magisque ac magis justificari non cesse; nam scriptum est: *Qui justus est, justificetur adhuc.* Aliud est, ut gratiam in justificatione acceptam ita conservare studeat, ut in ea usque ad mortem perseveret, sicut scriptum est: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Et quamvis hoc posterius, absolute loquendo, magis necessarium sit quam prius, quia sine perseverantia nemo salvari potest, sine augmentatione autem justitiae aliquem salvari non repugnat, et similiter conservatio gratiae prior sit quam augmentatio, quia ad istam illa supponitur, nihilominus dicemus prius de augmentatione, postea de conservatione, tum quia non quæcumque gratiae conservatio, sed illa, quæ durat usque ad mortem, ad presentem considerationem præcipue perficit, et comparatione illius prior et universalior est secunda justificatio, seu aliqua gratiae accretio ac perfectio, quam perseverantia in illa, ut per se notum est; tum etiam quia augmentum justitiae, quod observatione mandatorum et exercilio bonorum operum comparatur, via est qua ad perseverantiam tendatur, et medium ad illam comparandam mo-

raliter necessarium, tum quia necessitas observandi mandata fere semper et omnibus occurrit, tum etiam quia tentationes non desunt quæ exercitio virtutum superandæ sunt; propter quod monet Sapiens: *Ne verearis usque ad mortem justificari.* Dicemus ergo in hoc libro de augmentatione justitiae, in sequenti vero de perseverantia in illa.

2. Tres gradus justitiae hujus vitæ.—Primus.—Secundus.—Tertius.—Possunt autem in hujus vite justitia tres gradus seu modi perfectionis inveniri. Primus duo complectitur, quæ inter se connexa sunt: unum est exercitium charitatis et reliquarum virtutum, actus illarum perficiendo ac frequentando; aliud est intrinseca perfectio et intensio gratiae et virtutum quæ per illos actus acquiruntur, et in hac perfectione major sanctitas et proprium justitiae augmentum consistit. Secundus modus perfectionis in peccatorum carentia vel diminutione positus est. Quæ perfectio non comparatur solum perfectam remissionem de peccatis commissis obtinendo, sed etiam futura, vel prorsus cavendo, vel saltem minuendo. Nam primum quoad mortalia necessarium est et supponi necessario debet, ut primus modus perfectionis justitiae locum habeat. Secundum utilissimum et suo modo necessarium est quoad venialia, quæ fervorem charitatis multum impediunt. Unde, licet hæc perfectio privativa videatur, nihilominus ad puritatem ac munditiam spiritualem justitiae ac sanctitatis necessaria est, et magna pars perfectionis justitiae moraliter reputatur. Tertia perfectio magis extrinseca est, supponit vero duas præcedentes perfectiones in excellenti gradu, consistitque in

quodam statu perfectionis, qui secum securitatem quamdam et moralem certitudinem propriæ justitiae generare valeat. De omnibus ergo his perfectionum modis suo ordine dicemus; nam, licet de augmento justitiae soleat disputari in tractatu de charitate, revera ad hunc locum spectat, quia illud augmentum per se primo convenit gratiae, et communè est omnibus virtutibus infusis, et ad alias perfectiones justitiae supponitur, ideoque de illo primo loco dicemus.

CAPUT I.

UTRUM GRATIA IN SANCTIS HOMINIBUS PER BONA
EORUM OPERA IN HAC VITA AUGERI POSSIT, ET
CONSEQUENTER AN IN DIVERSIS PERSONIS EO-
DEM TEMPORE, VEL IN EADEM PRO DIVERSIS
TEMPORIBUS GRATIA POSSIT ESSE INEQUALIS?

1. Tituli expositio.—Hæc omnia quæ in titulo capituli proposui inter se connexa sunt, nam, si gratia augeri potest ac proinde esse major et minor, tam in diversis justis pro eodem tempore, quam in eodem in diversis temporibus magis vel minus perfecta esse poterit, quia illa major vel minor perfectio esse non potest nisi in subjecto, quia gratia non nisi in illo habet perfectionem suam; eadem autem ratio est de gratia in diversis subjectis, vel in eodem pro diversis temporibus, et ideo recte illa inter se consequuntur. Unde fit ut similiter e converso sequatur, si in diversis personis non potest esse gratia inæqualis in perfectione, neque etiam in uno et eodem homine pro diversis temporibus esse posse, quia est eadem ratio et proportio. Nam, si gratia in diversis hominibus non potest esse inæqualis, sive id proveniat ex parte ipsius gratiae, sive ex parte subjecti, habebit eamdem repugnantiam in eodem homine pro temporibus diversis. Ex quo etiam sequetur gratiam absolute non posse augeri, quia augmentum non fit nisi in eadem persona secundum temporis successionem; sunt ergo illa tria connexa.

2. Error Joviniani, ex quo sequitur justos omnes esse in gratia æquales.—*Erroris fundatum.*—*Refutatur.*—Propter quod statim hic occurrit antiquus error Joviniani, qui dixit omnes beatos futuros esse in gloria æquales, ut refert Hieronymus, lib. 2 contra ipsum, et Augustinus, libris de Bono conjug. et de Sancta Virginit., quos contra ipsum scripsit; et in confessione fidei quam facit

3. Prædictum errorem suscitavit Lutherus.—*Fundamentum Lutheri.*—Hunc errorem quoad assertionem æqualitatis justitiae in omnibus hominibus justis suscitavit Lutherus, et ad illum consequenter dixit non posse justum in justitia crescere, quia, sicut in diversis hominibus justitia non recipit magis vel minus, ita neque in eodem. Fundamentum ejus fuit supra tractatum, quia justificatio nec fit per

inhærentem justitiam, nec per opera quibus ad illam recipiendam homo disponatur, sed per justitiam Christi per fidem apprehensam et imputatam. Nam justitia Christi semper est eadem, et nulla est ratio apprehendendi illam magis vel minus, cum ratio hujus apprehensionis fidei, et applicationis sit eadem. Nam quod unus fortasse possit majori conatu aut intensione id apprehendere, aut credere, sibi imputari justitiam Christi, id nihil refert ad majorem imputationem, cum haec non fiat propter actus fidei, ut opus hominis est, sed propter ejus objectum cum promissione divina propter merita Christi facta, quæ merita eadem sunt, et ex parte Christi æque omnibus creditibus offeruntur. Referunt fere in hunc modum istum errorem, et refutant illum Bellarminus, lib. 3 de Justificat., cap. 4, et ultim.; Vega lib. 10 in Trident., per totum; Payva, l. 6 Orthodoxar. explicat.; Tiletanus, in Apolog. pro decretis Concilii Tridentini, sess. 6, cap. 10, et alii.

4. *Aliorum hæreticorum opinatio.* — *Impugnatur.* — Nihilominus alii noviores hæretici, sequentes Kemnitium et Bucerum, non obstante assertione quam sequuntur de imputativa justitia per solam particularem fidem vel fiduciam, admittunt gradus inæquales talis justitiae in diversis hominibus, et consequenter augmentum justitiae in eodem homine. Loquunturque cum proportione de prima ac de secunda justificatione, nimirum, quod, sicut justificatur homo quia credit se esse justum, ita magis justificatur quando credit sibi magis imputari justitiam Christi. Cur autem aut quomodo possit homo certo credere sibi magis ac magis imputari justitiam Christi, non invenio ab his hæreticis explicatum. Omnino enim contendunt non fieri propter opera hominis, quæ censem esse mala et peccaminosa, ac proinde de se indigna omni justitia, nedum justitiae augmento. Oportet autem ut declarent in quo niti possit illa fides de majori augmentatione imputatae justitiae. Nam, licet interdum dicant, niti in sola misericordia Dei, hoc non potest satisfacere. Nam inquirimus unde possit homo certo credere, vel confidere se absolute credere Deum uti secum illa misericordia magis sibi imputandi justitiam Christi, quam alteri, vel nunc magis quam antea; cum hæc differentia nec ex promissionibus divinis, nec ex meritis Christi absolute spectatis, neque ex operibus hominis colligi valeat. Respondere solent illam fidem non esse ex operibus, non tamen esse sine operi-

bus; nam Deus illum tantum acceptat ad maiorem imputationem justitiae Christi quem videt opera facientem, licet tunc etiam id faciat ex sola sua misericordia, non ex operibus. Sed hoc attingit quæstionem de merito operum, libro 12 tractandam, nunc vero supponendo illum meritum, satis refutatur illa evasio. Et præterea, qui sic loquuntur, saltem negare non possunt bona opera esse conditiones necessarias ad illud etiam augmentum justitiae, quod ipsi fingunt. Unde coguntur consequenter concedere exigere Deum justitiae opera, ut conditiones necessarias ad augendam in nobis justitiam; putant enim omnia opera nostra esse mala, et ideo negant nos justificare. Quo fundamento posito, absurdissimum est dicere opera nostra quovis modo esse necessaria ad augmentum justitiae, in quo magis consequentur Lutherus locutus est. Verumtamen etiam illud fundamentum hæreticum et per se absurdissimum est, ut in superioribus ostendimus, et aliqua in sequenti libro addemus.

5. *Assertio prima.* — *Justitia inhærens et potest esse et de facto est in diversis justis inæquali.* — *Probatur.* — Omissis ergo hæreticorum deliriis, doctrina Catholica ad hoc punctum pertinens tribus assertionibus comprehendendi potest. Prima est, gratiam et justitiam inhærentem esse posse, imo et de facto esse inæqualem in diversis hominibus justis. Hæc veritas sufficienter probatur ex alia assertione fidei, quod in patria erit inæqualitas beatitudinis essentialis, quia gloria gratie respondet. Peculiariter autem probari potest ex illis locis Scripturæ, in quibus unus dicitur melior alio, vel non habere æqualem, ut Ecclesiastic. 44, Job. 1, 1 Reg. 9, Matth. 11, Pauli ad Ephes. 4: *Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi*, ubi aperte docet Paulus gratiam non omnibus conferri æqualem, sed majorem vel minorem, secundum mensuram donationis Christi, id est, secundum voluntatem ac occultissimam rationem providentie ejus. Respondere autem potest aliquis loqui Paulum ibi de gratiis gratis datis, et diversis Ecclesiæ ministeriis et gradibus, non tamen loqui de inæqualibus donis gratiæ gratum facientis. Nam statim subdit: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios vero Prophetas, etc.* Sed absque ulla dubitatione etiam dona gratiæ gratum facientis comprehendit, tum quia universe de gratia loquitur; tum quia verba Psalm. 67 quæ allegat, et de Christo exponit:

Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, et dedit dona hominibus, maxime de gratiæ gratum facientis donis, et præcipue de abundantia Spiritus Sancti visibiliter data in Ecclesiæ initio, a Patribus intelligitur; tum denique quia, licet commemoret varios gradus et dignitates ministrorum Ecclesiæ, ostendens non esse contraria ejusdem Ecclesiæ unitati, sed maxime consentanea illi, eo ipso indicat illis dari etiam diversam gratiæ auxiliantis et consequenter etiam sanctificantis mensuram, quia unicuique datur gratia suo muneri accommodata, quantum est ex sapientissima Christi institutione, ut bene ibi Cajetanus notavit. Denique Hieronymus et Ambrosius ibi specialiter de gratia sanctificante exponunt, ut statim declarabo; alii vero Patres generatim de donis gratiæ inæqualibus intelligunt, et sanctificantem gratiam non excludunt.

6. *Probatur deinde ex variis fidei principiis.* — *Primum principium ex Concilio Trident.* — *Secundum.* — Secundo, colligitur haec veritas ex aliis principiis fidei. Primum est illud traditum in Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 6, justitiam ita infundi unicuique juxta mensuram voluntatis Spiritus Sancti, ut etiam infundatur singulis secundum propriam uniuscujusque dispositionem et cooperationem. Quod de omni justificatione, etiam quæ fit per sacramenta, verum esse in suis locis ostensum est. Hinc autem evidenter sequitur, in ipso metu momento in quo plures justificantur, posse illorum gratias esse inæquales, quia non omnes cum æquali dispositione justificantur, ut per se evidens est, et sumitur ex verbis Christi, Luc. 7: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; cui autem minus dimittitur minus diligit.* Et hoc est quod dixit Hieronymus circa verba allegata ad Ephes. 4, unicuique dare Deum gratiam secundum mensuram a se præscriptam, et nihilominus unumquemque recipere illam juxta capacitatem vasis in quo gratiam suscipit; et in eodem sensu dixit ibi Ambrosius: *Non tamen sine æquitatis mensura, quia unicuique pro viribus tribuit, ut tantum hauriat quantum sitit.* Quod certe de gratiis datis dici non potuit, sed de sanctificanti gratia, quæ est aqua viva sitim animæ extinguens; intelligendum vero est hanc sitim seu dispositionem ita esse pro viribus uniuscujusque, ut vires ipsas gratia tribuat, licet cooperatio hominis libera sit, ut in superioribus tractatum est. Et huic principio aliud addi potest, scilicet, merita hominum post primam justificationem esse inæqualia, ut significatur Matth. 11, in terris inæquales fructus ferentibus, et 1 Cor. 15, cum dicitur alios superaedificare aurum, alios argentum, etc., et res ipsa per se evidens est; ostendemus autem infra gratiam augeri per merita; ergo in diversis fiet inæqualis per inæqualia merita, et inde fit ut etiam in morte possit esse inæqualis, quia post vitæ progressus esse inæqualis usque ad mortem, ut significatur Matth. 23, in parabolâ talentorum, et aliis similibus.

7. *Tertium.* — Aliud principium est, quia in novo Testamento major gratia et spiritus abundantia communicatur Ecclesiæ quam antea daretur hominibus, ut in libro ultimo de Leg., declarando differentiam veteris et novæ legis, late diximus, et facile intelligitur ex illo ad Roman. 5: *Abundantiam gratia, et donationis, et justitiae accipientes, in vita regnabunt;* et capit. 8: *Lex enim spiritus ritæ in Christo JE'SU liberavit me a lege peccati et mortis; nam quod impossibile erat legi, in quo confirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens, etc.; quæ quidem differentia, licet in actualibus gratiæ auxiliis magna ex parte consistat, præcipue vero in abundantia ipsius gratiae sanctificantis, de qua loquitur Paulus, ad Tit. tertio, cum dicit: Secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius hæredes simus, etc. Unde non est dubium quin justificati per baptismum majorem gratiam recipient quam prius circumcisione daretur. Praeterea in lege nova etiam est certum dari majorem gratiam parvulo recipienti baptismi et confirmationis sacramentum simul, quam recipienti solum baptismum, et ita ex illis duobus unum esse sanctiorem alio; et Spiritus Sanctus magis dicitur esse in uno quam in alio, ut in Apostolis post diem Pentecostes magis quam in aliis. Unde optime Augustinus, epistol. 57, circa medium, dicit: *Qui ubique est, non in omnibus habitat, et in quibus habitat non æqualiter habitat;* et infra: *Et unde in omnibus Sanctis alii aliis sanctiores, nisi abundantius habentes habitatorem Deum?**

8. *Probatur tandem ratione, supponendo habitualem gratiam capacem esse augmenti.* — Ratio vero ex modo hujus inæqualitatis et augmenti, ac subinde ex dicendis in sequentibus capitibus in quibus id declarandum est,